

In illud: Qui dixerit verbum in filium

26.648 Περί δὲ οὗ γράφων ἐδήλωσας εὐαγγελικοῦ ῥητοῦ, συγγίνωσκε, ἀγαπητὲ, συνείδησιν ἔχων ἀγαθὴν. Δέδια γὰρ κἂν ὅλως προσελθεῖν αὐτῷ· μὴ καὶ, δύνας εἰς αὐτὸ τῷ λογισμῷ, καὶ ἀρξάμενος ἐρευνᾶν, ἀτονήσω τὴν ἐν αὐτῷ βαθεῖαν διάνοιαν ἐλκῦσαι. Σιωπήσαι γοῦν περὶ τούτου τέλεον ἐβουλόμην, καὶ μόνον ἀρκεσθῆναι τούτοις τοῖς ἔμπροσθεν γράμμασι. Στοχαζόμενος δὲ μὴ ἄρα καὶ δεύτερον περὶ τούτου γράψαι φιλονεικήσης, ἐβιασάμην ἑμαυτὸν, ἦν ἔχω μαθῶν, περὶ αὐτοῦ μετρίαν διάνοιαν γράψαι· θαρρῶν, ὡς, τυχόντας μὲν ἡμᾶς τοῦ σκοποῦ, ἀποδέξῃ διὰ τὸν διδάξαντα· μὴ τυχόντας δὲ, οὐ 26.649 μέμψη, γινώσκων τὴν ἡμετέραν προθυμίαν τε καὶ ἀσθένειαν. Τὸ μὲν οὖν ῥητόν ἐστιν, ὅτε, Τοσοῦτων σημείων γινομένων ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ, οἱ μὲν Φαρισαῖοι ἔλεγον· «Οὗτος οὐκ ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια εἰ μὴ ἐν Βεελζεβούλ τῷ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων· ὁ δὲ Κύριος, εἰδὼς τὰς ἐνθυμήσεις αὐτῶν, εἶπεν αὐτοῖς· Πᾶσα βασιλεία μερισθεῖσα καθ' ἑαυτὴν ἐρημοῦται.» Καὶ εἰρηκῶς· «Εἰ δὲ ἐν Πνεύματι Θεοῦ ἐγὼ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, ἄρα ἔφθασεν ἐφ' ὑμᾶς ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ.» λοιπὸν ἐπιφέρει· «Διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν, Πᾶσα ἁμαρτία καὶ βλασφημία ἀφεθήσεται ὑμῖν τοῖς ἀνθρώποις· ἡ δὲ εἰς τὸ Πνεῦμα βλασφημία οὐκ ἀφεθήσεται· καὶ ὃς ἂν εἶπῃ λόγον κατὰ τοῦ Υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου, ἀφεθήσεται αὐτῷ· ὃς δ' ἂν εἶπῃ κατὰ τοῦ Πνεύματος τοῦ ἁγίου, οὐκ ἀφεθήσεται αὐτῷ οὔτε ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ οὔτε ἐν τῷ μέλλοντι.» Σὺ δὲ ἐζήτηεις, τί δήποτε ἡ μὲν εἰς τὸν Υἱὸν βλασφημία ἀφίεται, ἡ δὲ εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον οὐκ ἔχει ἄφεσιν οὔτε ἐν τῷ νῦν αἰῶνι, οὔτε ἐν τῷ μέλλοντι; Παλαιοὶ μὲν οὖν ἄνδρες, Ὁριγένης ὁ πολυμαθὴς καὶ φιλόπονος, καὶ Θεόγνωστος ὁ θαυμάσιος καὶ σπουδαῖος (τούτων γὰρ τοῖς περὶ τούτων συνταγματικοῖς ἐνέτυχον, ὅτε τὴν ἐπιστολὴν ἔγραψας), ἀμφοτέρω γὰρ περὶ τούτου γράφουσι, ταύτην εἶναι τὴν εἰς τὸ ἅγιον Πνεῦμα βλασφημίαν λέγοντες, ὅταν οἱ καταξιωθέντες ἐν τῷ βαπτίσματι τῆς δωρεᾶς τοῦ ἁγίου Πνεύματος παλινδρομήσωσιν εἰς τὸ ἁμαρτάνειν. Διὰ τοῦτο γὰρ μηδὲ ἄφεσιν αὐτοῦς λήψεσθαι φασί· καθὰ καὶ ὁ Παῦλος ἐν τῇ πρὸς Ἑβραίους λέγει· «Ἀδύνατον γὰρ τοὺς ἅπαξ φωτισθέντας, γευσαμένους τε τῆς δωρεᾶς τῆς ἐπουραίου, καὶ μετόχους γεννηθέντας Πνεύματος ἁγίου, καὶ καλὸν γευσαμένους Θεοῦ ῥῆμα, δυνάμεις τε μέλλοντος αἰῶνος, καὶ παραπεσόντας, πάλιν ἀνακαινίζειν εἰς μετάνοιαν.» Ταῦτα δὲ κοινῇ μὲν λέγουσι, καὶ ἰδίαν δὲ ἕκαστος προστίθησι διάνοιαν. Ὁ μὲν γὰρ Ὁριγένης καὶ τὴν αἰτίαν τῆς κατὰ τῶν τοιούτων κρίσεως οὕτω λέγει· «Ὁ μὲν Θεὸς καὶ Πατὴρ εἰς πάντα διήκει καὶ πάντα συνέχει, ἄψυχά τε καὶ ἔμψυχα, λογικά τε καὶ ἄλογα· τοῦ δὲ Υἱοῦ ἡ δύναμις εἰς τὰ λογικά μόνον διατείνει, ἐν οἷς εἰσι κατηχούμενοι καὶ Ἕλληνες, οἱ μηδέπω πιστεύσαντες· τὸ δὲ Πνεῦμα τὸ ἅγιον εἰς μόνους ἐστὶ τοὺς 26.652 μεταλαμβάνοντας αὐτοῦ ἐν τῇ τοῦ βαπτίσματος δόσει. Ὅταν τοίνυν κατηχούμενοι καὶ Ἕλληνες ἁμαρτάνωσιν, εἰς μὲν τὸν Υἱὸν ἁμαρτάνουσιν, ἐπεὶ ἐν αὐτῷ ἐστίν, ὡσπερ εἴρηται· δύνανται δὲ ὅμως λαμβάνειν ἄφεσιν, ὅταν καταξιωθῶσι δωρεᾶς τῆς παλιγγενεσίας. Ὅταν δὲ οἱ βαπτισθέντες ἁμαρτάνωσι, τὴν τοιαύτην παρανομίαν εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον φθάνειν φησίν· ἐπειδὴ ἐν αὐτῷ γενόμενος ἥμαρτε· καὶ διὰ τοῦτο ἀσύγγνωστον εἶναι τὴν κατ' αὐτοῦ τιμωρίαν.» Ὁ δὲ Θεόγνωστος καὶ αὐτὸς προστιθεὶς φησι ταῦτα· «Ὁ πρῶτον παραβεβηκῶς ὄρον καὶ δεύτερον ἐλάττονος ἂν ἀξιοῖτο τιμωρίας· ὁ δὲ καὶ τὸν τρίτον ὑπεριδὼν οὐκέτι ἂν συγγνώμης τυγχάνοι. Πρῶτον δὲ ὄρον καὶ δεύτερον φησι τὴν περὶ Πατρὸς καὶ Υἱοῦ κατήχησιν· τὸν δὲ τρίτον τὸν ἐπὶ τῇ τελειώσει καὶ τῇ τοῦ Πνεύματος μετοχῇ παραδιδόμενον Λόγον· καὶ τοῦτο βεβαιῶσαι θέλων, ἐπάγει τὸ παρὰ τοῦ Σωτῆρος

εἰρημένον τοῖς μαθηταῖς· «Ἔτι «πολλὰ ἔχω ὑμῖν λέγειν, ἀλλ' οὕτω δύνασθε χωρεῖν. «Ὅταν δὲ ἔλθῃ τὸ ἅγιον Πνεῦμα, διδάξει ὑμᾶς.» Εἰτά φησιν· «Ὡσπερ τοῖς μηδέπω χωρεῖν δυναμένοις τὰ τέλεια διαλέγεται ὁ Σωτὴρ, συγκαταβαίνων αὐτῶν τῇ σμικρότητι· τοῖς δὲ τελειούμενοις συγγίνεται τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, καὶ οὐ δήπου τις ἐκ τούτων ἂν φαίη τὴν τοῦ Πνεύματος διδασκαλίαν ὑπερβάλλειν τῆς τοῦ Υἱοῦ διδαχῆς· ἀλλ' ὅτι ὁ μὲν Υἱὸς συγκαταβαίνει τοῖς ἀτελέσι, τὸ δὲ Πνεῦμα σφραγίς ἐστι τῶν τελειουμένων· οὕτως οὐ διὰ τὴν ὑπερβολὴν τοῦ Πνεύματος πρὸς τὸν Υἱὸν ἄφυκτός ἐστι καὶ ἀσύγνωστος ἢ εἰς τὸ Πνεῦμα βλασφημία· ἀλλ' ὅτι ἐπὶ μὲν τοῖς ἀτελέσιν ἐστὶ συγγνώμη· ἐπὶ δὲ τοῖς γευσαμένοις τῆς οὐρανόου δωρεᾶς καὶ τελειωθεῖσιν οὐ δεμίᾳ περιλείπεται συγγνώμης ἀπολογία καὶ παρ αίτησις.» Ἐκεῖνοι μὲν οὖν ταῦτα. Ἐγὼ δὲ ἀφ' ὧν ἔμαθον, νομίζω τὴν ἐκατέρου διάνοιαν μετρίως τινὸς δοκιμασίας ἐπιδεισθαι καὶ κατανόησεως· μὴ ἄρα κεκρυμμένος ἐστὶ τις ἐν αὐτοῖς τοῖς ὑπ' αὐτῶν εἰρημένοις βαθύτερος νοῦς. Δῆλον γάρ, ὡς, ὁ Υἱὸς ἐν τῷ Πατρὶ ὧν, ἐν τούτοις ἐστίν, ἐν οἷς καὶ ὁ Πατὴρ ἐστίν, καὶ τὸ Πνεῦμα οὐκ ἄπεστιν. Ἀδιαίρετος γάρ ἐστίν ἡ ἀγία καὶ μακαρία, καὶ τελεία Τριάς. Ἔτι δ' οὖν εἰ πάντα διὰ Υἱοῦ γέγονε, καὶ ἐν αὐτῷ τὰ πάντα συνέστηκε, πῶς ἂν ἐκτὸς εἴη τῶν δι' αὐτοῦ γενομένων; Μὴ ὄντων δὲ ἐκείνων αὐτοῦ μακρὰν, ἐν πᾶσιν ἂν καὶ αὐτὸς εἰκότως εἴη· ὡς ἐξ ἀνάγκης τὸν εἰς τὸν Υἱὸν ἀμαρτάνοντα καὶ βλασφημοῦντα ἀμαρτάνειν καὶ εἰς τὸν Πατέρα 26.653 καὶ εἰς τὸ ἅγιον Πνεῦμα. Καὶ τὸ ἅγιον δὲ λουτρὸν εἰ μὲν εἰς τὸ ἅγιον Πνεῦμα μόνον ἐδίδοτο, εἰκότως ἂν ἐλέγετο τοὺς βαπτιζομένους εἰς τὸ Πνεῦμα μόνον ἀμαρτάνειν· ἐπειδὴ δὲ εἰς Πατέρα, καὶ Υἱὸν, καὶ ἅγιον Πνεῦμα δίδοται, καὶ οὕτω τελειοῦται τῶν βαπτιζομένων ἕκαστος, ἀνάγκη πάλιν τοὺς μετὰ τὸ βάπτισμα παραβαίνοντας εἰς τὴν ἀγίαν καὶ ἀδιαίρετον Τριάδα τὴν βλασφημίαν ποιῆσθαι. Καὶ τοῦτο δὲ δίκαιον ἂν εἴη λογίζεσθαι καὶ νοεῖν. Εἰ μὲν πρὸς λαβόντας τὸ λουτρὸν τῆς παλιγγενεσίας, τοὺς Φαρισαίους λέγω, καὶ μετασχόντας αὐτοὺς ἤδη τῆς δωρεᾶς τοῦ ἁγίου Πνεύματος, διελέγετο ὁ Κύριος, πιθανὴ τις ἦν ἡ τοιαύτη διάνοια, ὡς παλινδρομήσαντας, καὶ πλημμελήσαντας εἰς τὸ ἅγιον Πνεῦμα· εἰ δὲ μήτε τὸ λουτρὸν εἰλήφασιν, ἀλλὰ καὶ τὸ τοῦ Ἰωάννου βάπτισμα ἐξουθενήσαντες ἦσαν, πῶς ἠτιᾶτο τούτους ὡς βλασφημήσαντας εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, οὐ μηδέπω μέτοχοι γεγονέισαν; Καὶ γὰρ οὐ διδάσκων ἀπλῶς ὁ Κύριος ἐλάλει ταῦτα, οὐδὲ ἐπὶ μέλλουσι τὴν τιμωρίαν ἠπεῖλει· ἀλλ' εὐθύς αἰτιώμενος ἀληθῶς τοὺς Φαρισαίους, ὡς ἤδη γενομένους ὑπευθύνους τῆς τηλικαύτης βλασφημίας, εἶρηκε τοῦτο τὸ ῥητὸν ὁ Κύριος. Τῶν δὲ Φαρισαίων οὕτω κατηγορουμένων, καὶ πρὶν λαβεῖν αὐτοὺς τὸ βάπτισμα, οὐκ ἂν εἴη τοῦτο ῥητὸν ἐπὶ τοὺς μετὰ τὸ λουτρὸν παραβαίνοντας· καὶ μάλιστα ὅτι οὐκ ἀπλῶς ἐπὶ ἁμαρτίαις, ἀλλ' ἐπὶ βλασφημίᾳ αὐτοὺς ἠτιᾶτο. Διαφέρει δὲ, ὅτι ὁ μὲν ἀμαρτάνων παραβαίνει νόμον· ὁ δὲ βλασφημῶν εἰς αὐτὴν ἀσεβεῖ τὴν θεότητα. Ἐπὶ πολὺ λαῖς δ' οὖν πρότερον πλημμελείαις αἰτιώμενος αὐτοὺς ὁ Σωτὴρ, ὅτι τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ τὴν περὶ τῶν γονέων διὰ ἀργύριον παρέβαινον, καὶ τὰ τῶν προφητῶν παρεκρούοντο, καὶ τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ ἐποίουν οἶκον ἐμπορίου, ὅμως παρήνει καὶ μετανοεῖν αὐτοῖς. Ἐπὶ δὲ τῷ λέγειν αὐτοὺς, Ἐν Βεελζεβούλ ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια, οὐκ ἔτι ταύτην ἁμαρτίαν ἀπλῶς, ἀλλὰ βλασφημίαν εἶρηκεν εἶναι τηλικαύτην, ὥστε ἄφυκτον καὶ ἀσύγνωστον εἶναι τὴν τιμωρίαν τοῖς τοιαῦτα τολμῶσιν. Ἄλλως τε, εἰ τῶν μετὰ τὸ λουτρὸν ἀμαρτάνων τῶν χάριν εἶρηται τοῦτο τὸ ῥητὸν, καὶ τούτοις ἀσύγνωστός ἐστίν ἡ τῶν πλημμελημάτων δίκη· πῶς τῶ μὲν ἐν Κορίνθῳ μετανοοῦντι κυροῖ τὴν αὐτὴν ἀγάπην ὁ Ἀπόστολος, τοὺς δὲ Γαλάτας παλινδρομήσαντας ὠδίνει, ἄχρις οὐ πάλιν μορφωθῆ Χριστὸς ἐν αὐτοῖς; Ἐν δὲ τῷ λέγειν, πάλιν, δείκνυσιν αὐτῶν καὶ τὴν προτέραν ἐν τῷ Πνεύματι τελειότητα. Τί δὲ καὶ Νουάτω μεμφόμεθα

ἀναιροῦντι μετάνοιαν, καὶ 26.656 φάσκοντι μηδεμίαν συγγνώμην ἔχειν τοὺς μετὰ τὸ λουτρὸν ἀμαρτάνοντας, εἰ διὰ τοὺς μετὰ τὸ λουτρὸν ἀμαρτάνοντας εἴρηται τὸ ῥητόν; Καὶ γὰρ τὸ ἐν τῇ πρὸς Ἑβραίους εἰρημένον οὐκ ἐκκλεῖδόν ἐστι τῶν ἀμαρτανόντων τὴν μετάνοιαν, ἀλλὰ δεικνύον ἐν εἶναι τὸ τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας βάπτισμα καὶ μὴ δεῦτερον. Ἑβραίοις γὰρ ἔγραφε· καὶ ἵνα μὴ νομίωσι, κατὰ τὴν ἐν τῷ νόμῳ συνήθειαν, προφάσει μετανοίας εἶναι πολλὰ καὶ καθ' ἡμέραν βαπτίσματα, διὰ τοῦτο μετανοεῖν μὲν παραινεῖ, μίαν δὲ εἶναι τὴν ἀνακαινίσιν διὰ τοῦ βαπτίσματος, καὶ μὴ δευτέραν ἀποφαίνεται, ὡς καὶ ἐν ἐτέρᾳ Ἐπιστολῇ φησι· «Μία πίστις, ἐν βάπτισμα.» Οὐδὲ γὰρ, εἶπεν, ἀδύνατον μετανοεῖν· ἀλλ' ἀδύνατον προφάσει μετανοίας ἀνακαινίζειν ἡμᾶς. Ἔχει δὲ πολλὴν τὴν διαφορὰν· ὁ μὲν γὰρ μετανοῶν παύεται μὲν τοῦ ἀμαρτάνειν, ἔχει δὲ τῶν τραυμάτων τὰς οὐλὰς· ὁ δὲ βαπτιζόμενος τὸν μὲν παλαιὸν ἀπεκδιδύσκειται, ἀνακαινίζεται δὲ, ἄνωθεν γεννηθεὶς τῇ τοῦ Πνεύματος χάριτι. Τοιαῦτα δὴ οὖν μοι λογιζομένῳ, μεῖζον ἀπαντᾷ τὸ βάθος τῆς ἐν τῷ ῥητῷ διανοίας· καὶ διὰ τοῦτο πολλὰ πρότερον παρακαλέσας τὸν ἐπὶ τὸ φρέαρ καθ' εσθέντα, καὶ ἐπὶ τὴν θάλασσαν περιπατήσαντα Κύριον, ἐπὶ τὴν οἰκονομίαν λοιπὸν τὴν ἐν αὐτῷ γενομένην ὑπὲρ ἡμῶν ἀνέρχομαι, τάχα πως ἐξ αὐτῆς τὸν ἐν τῷ ἀναγνώσματι νοῦν λαβεῖν δυνηθῶ. Πᾶσα τοίνυν ἡ θεία Γραφή ταύτην εὐαγγελίζεται καὶ κηρύττει, μάλιστα δὲ ὁ μὲν Ἰωάννης λέγων· «Ὁ Λόγος σὰρξ ἐγένετο, καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν.» ὁ δὲ Παῦλος γράφων· «Ὁς ἐν μορφῇ Θεοῦ ὑπάρχων, οὐχ ἄρπαγμόν ἠγήσατο τὸ εἶναι ἴσα Θεῷ· ἀλλ' ἑαυτὸν ἐκένωσε, μορφὴν δούλου λαβὼν, καὶ σχήματι εὐρέθεις ὡς ἄνθρωπος. Ἐταπείνωσεν ἑαυτὸν, ὑπὸ ἥκοος γενόμενος μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ σταυροῦ.» Διὰ τοῦτο γὰρ Θεὸς ὢν καὶ ἄνθρωπος γενόμενος, ὡς μὲν Θεὸς ἤγειρε νεκροὺς, καὶ λόγῳ πάντας θεραπεύων, μετέβαλε καὶ τὸ ὕδωρ εἰς οἶνον· οὐ γὰρ ἦν ἀνθρώπου ταῦτα ἔργα· ὡς δὲ σῶμα φορῶν, ἐδίψα καὶ ἐκοπία, καὶ ἔπασχεν· οὐ γὰρ ἦν ἴδια ταῦτα τῆς θεότητος. Καὶ ὡς μὲν Θεὸς ἔλεγεν· «Ἐγὼ ἐν τῷ Πατρὶ, καὶ ὁ Πατὴρ ἐν ἐμοί.» ὡς δὲ σῶμα φορῶν, 26.657 ἤλεγχε τοὺς Ἰουδαίους· «Τί με ζητεῖτε ἀποκτεῖναι, ἄνθρωπον, ὃς τὴν ἀλήθειαν ὑμῖν λελάληκα, ἣν ἤκουσα παρὰ τοῦ Πατρός;» Ἐγένετο δὲ ταῦτα οὐ διηρημένως κατὰ τὴν τῶν γινομένων ποιότητα, ὥστε τὰ μὲν τοῦ σώματος χωρὶς τῆς θεότητος, τὰ δὲ τῆς θεότητος χωρὶς τοῦ σώματος δεικνυσθαι· συνημμένως δὲ πάντα ἐγένετο, καὶ εἷς ἦν ὁ ταῦτα ποιῶν Κύριος παραδόξως τῇ ἑαυτοῦ χάριτι. Ἐπτυνε γὰρ ἄνθρωπίνως, καὶ τὸ πτύσμα ἦν ἔνθεον· ἐν αὐτῷ γὰρ ἐποίει τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ ἐκ γενετῆς τυφλοῦ ἀναβλέπειν. Καὶ δεικνύναι δὲ θέλων ἑαυτὸν Θεὸν, ἀνθρωπίνῃ γλώττῃ τοῦτο σημαίνων ἔλεγεν· «Ἐγὼ καὶ ὁ Πατὴρ ἐν ἐσμεν.» καὶ μόνον δὲ θέλων ἐθεράπευε. Τὴν δὲ ἀνθρωπίνην ἐκτείνων χεῖρα, ἤγειρε τὴν πενθερὰν Πέτρου πυρέσσουσαν, καὶ τὴν τοῦ ἀρχισυναγώγου θυγατέρα ἤδη τελευτήσαντα ἐκ τῶν νεκρῶν ἀνήγειρεν. Αἰρετικοὶ μὲν οὖν κατὰ τὴν ἰδίαν ἀπαιδευσίαν ἐμάνησαν· καὶ οἱ μὲν τὰ σωματικὰ βλέποντες τοῦ Σωτῆρος ἠρνήσαντο τὸ, «Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος·» οἱ δὲ τὰ τῆς θεότητος θεωροῦντες ἠγνόησαν τὸ, «Ὁ Λόγος σὰρξ ἐγένετο.» Ὁ δὲ πιστὸς καὶ ἀποστολικὸς ἀνὴρ, εἰδὼς τὴν τοῦ Κυρίου φιλανθρωπίαν, βλέπων μὲν τὰ τῆς θεότητος σημεῖα, θαυμάζει τὸν ἐν τῷ σώματι Κύριον· θεωρῶν δὲ πάλιν καὶ τὰ τοῦ σώματος ἴδια, ὑπερεκπλήσεται, κατανοῶν τὴν ἐν αὐτοῖς τῆς θεότητος ἐνέργειαν. Τοιαύτης δὲ οὔσης τῆς ἐκκλησιαστικῆς πίστεως, ὅταν τινὲς εἰς τὰ ἀνθρώπινα βλέποντες, ἴδωσι τὸν Κύριον διψῶντα, ἢ κοπιῶντα, ἢ πᾶσχοντα, καὶ μόνον φλυαρήσωσιν ὡς κατὰ ἀνθρώπου τοῦ Σωτῆρος, ἀμαρτάνουσι μὲν με γάλως, δύνανται δὲ ὁμως, ταχέως μεταγινώσκοντες, λαμβάνειν συγγνώμην, ἔχοντες πρόφασιν τὴν τοῦ σώματος ἀσθένειαν (ἔχουσι γὰρ καὶ τὸν Ἀπὸ στολον συγγνώμην αὐτοῖς νέμοντα, καὶ οἶονεὶ χεῖρα αὐτοῖς ἐν τῷ λέγειν ἐκτείνοντα, ὅτι

«Καὶ ὁμολο γουμένως μέγα ἐστὶ τὸ τῆς εὐσεβείας μυστήριον, Θεὸς ἐφανερῶθη ἐν σαρκί»). Ὅταν δὲ πάλιν τὰ τῆς θεότητος ἔργα θεωροῦντες τινες, διστάζωσι περὶ τῆς τοῦ σώματος φύσεως, καὶ αὐτοὶ μὲν ἀμαρτάνουσι τὰ μέγιστα, ὅτι, καίτοι βλέποντες ἐσθίοντα καὶ πάσχοντα, φαντάζονται φαντασίαν· συγγινώσκειν δὲ ὅμως καὶ τούτοις ταχέως μεταγινώσκουσιν ὁ Χριστὸς δύναται, διὰ τὸ καὶ αὐτοὺς ἔχειν πρόφασιν τὴν ἐκ τῶν ἔργων ὑπὲρ ἄνθρωπον μεγαλειότητα. Ἐπειδὴν 26.660 δὲ τὴν ἀμφοτέραν τούτων ἄγνοιαν καὶ πῆρωσιν ὑπερβάντες οἱ δοκοῦντες ἔχειν τοῦ νόμου τὴν γνῶσιν (οἳοι ἦσαν οἱ τότε Φαρισαῖοι) εἰς μανίαν τραπῶσι, καὶ αὐτὸν τὸν ἐν τῷ σώματι ὄντα Λόγον τέλεον ἀρνήσονται, ἢ καὶ τὰ τῆς θεότητος ἔργα τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς τούτου δαίμοσιν ἀναφέρωσιν· εἰκό τως ἀσύγνωστον ἔχουσι τὴν ἐκ τῆς τοιαύτης ἀσεβείας ἐπιτιμίαν. Τὸν τε γὰρ διάβολον εἰς Θεὸν ἐλογίσαντο, καὶ τὸν ἀληθινὸν καὶ ὄντως ὄντα Θεὸν, οὐδὲν πλέον ἐν τοῖς ἔργοις ἔχειν τῶν δαιμόνων ἠγήσαντο. Εἰς τοιαύτην τοίνυν ἀσέβειαν πεπτωκότες ἦσαν οἱ τότε Ἰουδαῖοι, καὶ τῶν Ἰουδαίων οἱ Φαρισαῖοι. Τοῦ γὰρ Σωτῆρος δεικνύοντος τὰ τοῦ Πατρὸς ἔργα, (νεκροὺς γὰρ ἤγειρε, τυφλοῖς ἐχαρίζετο τὸ βλέπειν, χωλοὺς ἐποίει περιπατεῖν, κωφῶν ἤνοιγε τὴν ἀκοήν, ἀλάλους ἐποίει λαλεῖν, καὶ τὴν κτίσιν ὑποτεταγμένην ἐδείκνυεν, ἐπιτάσσων τοῖς ἀνέμοις, καὶ περιπατῶν ἐπ' αὐτῆς τῆς θαλάττης), οἱ μὲν ὄχλοι ἐξεπλήσσοντο καὶ ἐδόξαζον τὸν Θεόν· οἱ δὲ θαυμαστοὶ Φαρισαῖοι ἔλεγον τοῦ Βεελζεβούλ εἶναι τὰ τοιαῦτα ἔργα· καὶ οὐκ ἠσχύνοντο οἱ ἄφρονες τὴν τοῦ Θεοῦ δύναμιν ἐπὶ τὸν διάβολον μεταφέροντες. Ὅθεν ἀκολούθως ὁ Σωτὴρ ἀσύγνωστα καὶ ἄφουκτα βλασφημεῖν αὐτοὺς ἀπεφῆ νατο. Ἔως μὲν γὰρ εἰς τὰ ἀνθρώπινα βλέποντες ἐχώ λευον τῇ διανοίᾳ, λέγοντες· «Οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ τοῦ τέκτονος υἱός;» καὶ, «Πῶς οὗτος οἶδε γράμματα, μὴ μεμαθηκώς;» καὶ, «Τί σὺ ποιεῖς περὶ σεαυτοῦ σημεῖον;» καὶ, «Καταβήτω νῦν ἀπὸ τοῦ σταυροῦ, καὶ πιστεύσομεν αὐτῷ.» ἔφερον αὐ τοὺς, καὶ, ὡς εἰς Υἱὸν ἀνθρώπου ἀμαρτανόντων αὐ τῶν, λυπούμενος ἐπὶ τῇ πωρώσει αὐτῶν ἔλεγεν· «Εἰ ἐγνώτε καὶ ὑμεῖς τὰ εἰς εἰρήνην.» Καὶ γὰρ καὶ τῷ μεγάλῳ Πέτρῳ ὡς περὶ ἀνθρώπου λαλησάσης τῆς θυρωροῦ, καὶ οὕτως ἀποκρινομένῳ, συνέγνω κλαύ σαντι ὁ Κύριος. Ὅτε δὲ πεσόντες ἐπιπετώκασι, καὶ πλέον ἐμάνησαν, ὥστε τὰ τοῦ Θεοῦ ἔργα λέγειν εἶναι τοῦ Βεελζεβούλ, οὐκέτι λοιπὸν αὐτοὺς ἠνεγκεν· εἰς γὰρ τὸ Πνεῦμα αὐτοῦ ἐβλασφήμουν, λέγοντες τὸν ταῦτα ποιοῦντα μὴ εἶναι Θεὸν, ἀλλὰ Βεελζεβούλ. Καὶ διὰ τοῦτο, ὡς ἀφόρητα τολμῶντας, αἰωνίως ἐτιμω ρήσατο. Ἴσον γὰρ ἦν αὐτοὺς τολμᾶν καὶ εἰπεῖν, 26.661 ὀρῶντας τὴν τοῦ κόσμου τάξιν, καὶ τὴν εἰς αὐτὸν πρόνοιαν, ὅτι καὶ ἡ κτίσις ὑπὸ τοῦ Βεελζεβούλ γέ γονε· καὶ ὁ ἥλιος ὑπακούων τῷ διαβόλῳ ἀνατέλλει, καὶ δι' αὐτὸν περιπολεῖ τὰ ἄστρα ἐν τῷ οὐρανῷ. Καὶ γὰρ ὡσπερ ταῦτα τοῦ Θεοῦ, οὕτω κάκεῖνα τοῦ Πατρὸς ἦν ἔργα· καὶ εἰ ἐκεῖνα τοῦ Βεελζεβούλ, ἐξ ἀνάγκης καὶ ταῦτα τοῦ Βεελζεβούλ. Καὶ ποῦ λοιπὸν αὐτοῖς τό· «Ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν;» Ἄλλ' οὐδὲν ξένον τῆς τοιαύτης αὐτῶν μανίας· ἐπεὶ καὶ οἱ τῆς τοιαύτης αὐτὸν γνώμης πατέρες, ἐν τῇ ἐρήμῳ πρὸ ὀλίγου ἐξεληθόντες ἀπὸ τῆς Αἰγύπτου, μόσχον πλάσαντες, αὐτῷ τὰς εἰς αὐτοὺς εὐεργεσίας παρὰ Θεοῦ γενομένας ἀνατιθέντες, ἔλεγον· «Οὗτοι οἱ θεοὶ σου, Ἰσραὴλ, οἱ ἀναγαγόντες σε ἐκ γῆς Αἰγύπτου.» Διὰ γοῦν ταύτην τὴν βλασφημίαν καὶ τότε τῶν τοιαῦτα τολμησάντων τὴν μὲν ἀρχὴν οὐκ ὀλίγοι, πολλοὶ δὲ ἀνηρέθησαν· ἐπηγγείλατο δὲ ὁ Θεὸς λέγων· «Ἦ δ' ἂν ἡμέρα ἐπισκέψωμαι, ἐπάξω ἐπ' αὐτοὺς τὴν ἀμαρτίαν αὐτῶν.» Καὶ γὰρ ἔως μὲν κάκεῖνοι δι' ἄρτους καὶ ὕδωρ ἐγόγγυζον, ἐπὶ τοσοῦτον αὐτοὺς οὕτως ἔφερον, ὡς εἴ τις τροφὸς τροφοφορήσειε τὸν ἑαυτῆς υἱόν· ὅτε δὲ πλέον ἐμάνησαν, καὶ ὡς ψάλλει κατ' αὐτῶν τὸ Πνεῦμα· «Ἥλλά ξαντο τὴν δόξαν αὐτῶν ἐν ὁμοιώματι μόσχου ἐσθίοντος χόρτον.» τὸ τηνικαῦτα λοιπὸν ἀσύγνωστα τολμήσαντες, ἐπατάχθησαν,

ὡς φησιν ἡ Γραφή, περὶ τῆς ποιήσεως τοῦ μόσχου, οὗ ἐποίησεν Ἀαρών. Τοιαῦτα καὶ νῦν τολμῶντες οἱ Φαρισαῖοι, τοι αὐτὴν ἐσχήκασιν παρὰ τοῦ Σωτῆρος τὴν ἀπόφα σιν, οἷαν καὶ ὁ παρ' αὐτῶν ὑπονοηθεὶς Βεελζεβούλ ἔσχεν ἤδη καὶ ἔχει· ὥστε αὐτοὺς εἰς τὸ ἠτοιμασμένον νον πῦρ ἐκείνῳ αἰωνίως συγκατεσθίεσθαι μετ' αὐτοῦ. Οὐ γὰρ δὴ σύγκρισίν τινα ποιούμενος τῆς εἰς ἕνα τὸν καὶ τῆς εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον λεγομένης βλασφημίας, καὶ ὡς μείζονος ὄντος τοῦ Πνεύματος, καὶ διὰ τοῦτο μείζονα τὴν αἰτίαν ἐχούσης τῆς εἰς τὸ Πνεῦμα γινομένης, ταῦτ' εἴρηκε· μὴ γένοιτο! Φθάσας γὰρ ἐδίδαξεν, ὅτι πάντα ὅσα ἔχει ὁ Πατὴρ τοῦ Υἱοῦ ἐστὶ, καὶ ἐκ τοῦ Υἱοῦ τὸ Πνεῦμα λήψεται, καὶ αὐτὸ δοξάσει τὸν Υἱόν. Καὶ οὐχὶ τὸ Πνεῦμα τὸν Υἱὸν δίδωσιν, ἀλλ' ὁ Υἱὸς παρέχει τὸ Πνεῦμα τοῖς μαθηταῖς, καὶ δι' αὐτῶν τοῖς εἰς αὐτὸν πιστεύουσιν. Οὐχ οὕτως οὖν εἴρηκεν ὁ Σωτὴρ· ἀλλ' ὡς εἰς αὐτὸν ἐπ' ἀμφοτέροις γινομένης τῆς βλασφημίας, καὶ τῆς 26.664 μὲν ἐλάττονος, τῆς δὲ ὑπερβαλλούσης ταῦτα λελάληκεν ὁ Κύριος. Καὶ γὰρ καὶ αὐτοὶ οἱ Φαρισαῖοι ἀμφοτέρα ἦσαν λέγοντες· καὶ ἄνθρωπον βλέποντες αὐτὸν ἐλοιδόρουν· «Πόθεν τούτῳ ἡ σοφία αὕτη;» καὶ, «Πεντήκοντα ἔτη οὐπω ἔχεις, καὶ Ἀβραὰμ ἐώρακας;» Καὶ τὰ τοῦ Πατρὸς ἔργα θεωροῦντες, οὐ μόνον ἠρνοῦντο τὴν θεότητα αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ ἀντὶ ταύτης ἔλεγον ἐν αὐτῷ εἶναι τὸν Βεελζεβούλ, καὶ αὐτὸ τοῦ εἶναι τὰ ἔργα. Διὰ τοῦτο, ὡς εἰς αὐτὸν ἀμφοτέρων λεγομένων, καὶ τῆς μὲν ἐλάττονος βλασφημίας οὕσης διὰ τὸ ἀνθρώπινον, τῆς δὲ μείζονος διὰ τὴν θεότητα, ἐπὶ τῇ μείζονι κατ' αὐτῶν τὸ ἄφυκτον τῆς τιμωρίας ἔλεγεν. Ἀμέλει τοὺς μαθητὰς παρὰ θαρσύνων καὶ λέγων, ὅτι «Εἰ τὸν οἰκοδεσπότην Βεελζεβούλ ἐπεκάλεσαν,» ἑαυτὸν εἶναι τὸν οἰκοδεσπότην ἔλεγε, τὸν καὶ ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων οὕτω βλασφημούμενον. Εἰ δὲ οἱ Ἰουδαῖοι λέγοντες. «ἐν Βεελζεβούλ,» οὐδένα ἕτερον ἢ τὸν Κύριον ἐλοιδόρουν, δὴ λον τοίνυν ἐστὶν, ὡς τὸ λεγόμενον, «Ἡ δὲ τοῦ Πνεύματος βλασφημία,» εἰς αὐτὸν ἐστὶ τὸν Κύριον λεγομένη, καὶ τὸ ῥητὸν ὅλον περὶ ἑαυτοῦ σημαίνων ἔλεγεν ὁ Σωτὴρ. Αὐτὸς γὰρ ἐστὶν ὁ τοῦ παντὸς οἰκοδεσπότης· πάλιν γὰρ ἀσφαλείας ἕνεκα τὸ αὐτὸ εἰπεῖν οὐκ ὀκνητέον. Τὸ διψᾶν, τὸ κοιμᾶσθαι, τὸ ραπίζεσθαι, τὸ ἐσθίειν, ἀνθρώπων ἐστὶν ἴδια· τὰ δὲ ἔργα ἃ ἐποιοεῖ ὁ Κύριος, οὐκ ἐστὶ ἀνθρώπων, ἀλλὰ Θεοῦ ἦν αὐτὰ ποιεῖν. Ὅταν οὖν τινες, καθὰ πρότερον εἶπον, ταῦτα βλέποντες ὡς ἀνθρώπῳ λοιδορῶνται τῷ Κυρίῳ, ἐλάττονος ἀνὰ ἄξιον τιμωρίας τῶν τὰ τοῦ Θεοῦ ἔργα μεταφερόντων εἰς τὸν διάβολον. Οἱ γὰρ τοιοῦτοι, οὐ μόνον τὰ ἅγια τοῖς κυσὶ ρίπτουσιν, ἀλλὰ καὶ τὸν Θεὸν τῷ διαβόλῳ συγκρίνουσι, καὶ τὸ φῶς λέγουσιν εἶναι σκότος. Ταύτην γοῦν εἶναι τῶν Φαρισαίων τὴν ἀσύγνωστον βλασφημίαν ὁ Μάρκος παρετηρήσατο λέγων· «Ὅς δ' ἂν βλασφημήσῃ εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, οὐκ ἔχει ἄφεσιν, ἀλλ' ἔνοχος ἐστὶν αἰωνίου ἁμαρτίας· ὅτι ἔλεγον, Πνεῦμα ἀκάθαρτον ἔχει.» Καὶ ὁ μὲν ἐκ γενετῆς τυφλὸς ἀναβλέψας ἐμαρτύρει· «Ἐκ τοῦ αἵματος οὐκ ἠκούσθη, ὅτι ἤνοιξέ τις ὀφθαλμοὺς τυφλοῦ γεγεννημένου. Εἰ μὴ ἦν οὗτος παρὰ Θεοῦ, οὐκ ἠδύνατο ποιεῖν οὐδέν.» οἱ τε ὄχλοι, θαυμάζοντες ἐπὶ τοῖς γινομένοις ὑπὸ τοῦ Κυρίου, ἔλεγον· «Ταῦτα τὰ ῥήματα οὐκ ἔστι δαιμονιζόμενον· μὴ δαιμόνιον δύναται τυφλῶν ὀφθαλμοὺς ἀνοίγειν;» οἱ δὲ νομιζόμενοι ἄδρῳ τοῦ νόμου, οἱ Φαρισαῖοι, οἱ τὰ κράσπεδα πλατύνοντες, καὶ κομπάζοντες ὡς πλέον τι τῶν ἄλλων γινώσκοντες, οὐδ' οὕτως ἠσχύοντο· κατὰ δὲ τὸ γε γραμμένον, ἔθουον οἱ τάλανες δαιμονίῳ καὶ οὐ Θεῷ, λέγοντες δαιμόνιον ἔχειν τὸν Κύριον, καὶ δαιμόνων εἶναι τὰ τοῦ Θεοῦ ἔργα. Ἐπασχον δὲ τοῦτο δι' οὐδὲν ἕτερον, ἢ ἵνα μόνον ἀρνήσωνται τὸν ταῦτα ποιοῦντα Θεὸν εἶναι, καὶ τοῦ Θεοῦ Υἱόν. Εἰ γὰρ τὸ ἐσθίειν καὶ τοῦ σώματος ἢ ὄψις ἐδείκνυεν αὐτὸν καὶ ἄνθρωπον, διὰ τί μὴ ἐκ τῶν ἔργων ἐθεώρουν αὐτὸν εἶναι ἐν τῷ Πατρὶ, καὶ τὸν Πατέρα ἐν αὐτῷ; Ἀλλ' οὐκ ἠθέλον· μᾶλλον δὲ αὐτοὶ τὸν Βεελζεβούλ εἶχον ἐν ἑαυτοῖς φθεγγόμενον, ὡς ἐκ μὲν

τῶν ἀνθρωπίνων ἄνθρωπον αὐτὸν μόνον ὀνομάζειν· ἐκ δὲ τῶν ἔργων, ἃ ἦν ἴδια Θεοῦ, μηκέτι Θεὸν αὐτὸν ὁμολογεῖν, ἀλλὰ τὸν ἐν αὐ τοῖς Βεελζεβούλ ἀντ' ἐκείνου θεοποιεῖν, ἵνα σὺν αὐτῷ λοιπὸν αἰωνίως ἐν τῷ πυρὶ κολάζωνται. Καὶ αὕτη δὲ ἡ τοῦ ἀναγνώσματος παρατήρησις τοιαύτην ἔμφασιν τινα παρέχει μοι δοκεῖ, καὶ δεικνύειν εἰς αὐτὸν φθάνειν ἀμφοτέρας τὰς βλασφημίας, καὶ περὶ ἑαυτοῦ εἰρηκέναι τὸ, «Υἱὸς ἀνθρώπου,» καὶ τὸ, «Πνεῦμα·» ἵν' ἐκ τούτου μὲν τὸ σωματικὸν ἑαυτοῦ δείξει, ἐκ δὲ τοῦ πνεύματος τὴν πνευματικὴν ἑαυτοῦ καὶ νοητὴν καὶ ἀληθεστάτην θεότητα δηλώσῃ. Καὶ γὰρ τὸ μὲν λαβεῖν δυνάμενον συγγνώμην ἐπὶ τοῦ Υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου συνέταξεν, ἵνα τὸ σωματικὸν ἑαυτοῦ σημάνη· τὴν δὲ ἀσύγγνωστον βλασφημίαν εἰς τὸ Πνεῦμα φθάνειν δεδήλωκεν· ἵνα, πρὸς ἀντιδιαστολὴν τοῦ σωματικοῦ τοῦτο λέγων, τὴν ἑαυτοῦ θεότητα δείξει. Τοῦτον δὲ τὸν χαρακτήρα καὶ ἐν τῷ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγελίῳ ἐώρακα· ὅπου νίκα, περὶ τῆς τοῦ σώματος βρώσεως διαλεγόμενος, καὶ διὰ τοῦτο πολλοὺς ἐωρακῶς τοὺς σκανδαλισθέντας, φησὶν ὁ Κύριος· «Τοῦτο ὑμᾶς σκανδαλίζει; Ἐὰν οὖν θεωρῆτε τὸν Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἀναβαίνοντα, ὅπου ἦν τὸ πρότερον; Τὸ Πνεῦμά ἐστι τὸ ζωοποιῶν· ἡ σὰρξ οὐκ ὠφελεῖ οὐδέν. Τὰ ῥήματα ἃ ἐγὼ λελάληκα ὑμῖν, πνεῦμά ἐστι καὶ ζωή.» Καὶ ἐν ταῦθα γὰρ ἀμφοτέρα περὶ ἑαυτοῦ εἶρηκε, σὰρκα καὶ πνεῦμα· καὶ τὸ πνεῦμα πρὸς τὸ κατὰ σάρκα δι' ἐστειλεν, ἵνα μὴ μόνον τὸ φαινόμενον, ἀλλὰ καὶ τὸ ἀόρατον αὐτοῦ πιστεύσαντες μάθωσιν, ὅτι καὶ ἃ λέγει οὐκ ἔστι σαρκικά, ἀλλὰ πνευματικά. Πόσοις γὰρ ἤρκει τὸ σῶμα πρὸς βρώσιν, ἵνα καὶ τοῦ κόσμου παντὸς τοῦτο τροφή γένηται; Ἀλλὰ διὰ τοῦτο τῆς εἰς 26.668 οὐρανοὺς ἀναβάσεως ἐμνημόνευσε τοῦ Υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου, ἵνα τῆς σωματικῆς ἐννοίας αὐτοῦς ἀφελὴ κύση, καὶ λοιπὸν τὴν εἰρημένην σὰρκα βρώσιν ἄνωθεν οὐράνιον, καὶ πνευματικὴν τροφήν παρ' αὐτοῦ διδομένην μάθωσιν. «Ἄ γὰρ λελάληκα, φησὶν, ὑμῖν, πνεῦμά ἐστι καὶ ζωή.» ἴσον τῷ εἰπεῖν· Τὸ μὲν δεῖ κνύμενον καὶ διδόμενον ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου σωτηρίας ἐστὶν ἡ σὰρξ ἢ ἐγὼ φορῶ· ἀλλ' αὕτη ὑμῖν καὶ τὸ ταύτης αἷμα παρ' ἐμοῦ πνευματικῶς δοθῆσεται τροφή· ὥστε πνευματικῶς ἐν ἐκάστῳ ταύτην ἀναδίδοσθαι, καὶ γίνεσθαι πᾶσι φυλακτήριον εἰς ἀνάστασιν ζωῆς αἰωνίου. Οὕτω καὶ τὴν Σαμαρεῖτιν ἀφέλκων ὁ Κύριος ἀπὸ τῶν αἰσθητῶν, Πνεῦμα εἶρηκε τὸν Θεὸν, ὑπὲρ τοῦ μηκέτι σωματικῶς αὐτήν, ἀλλὰ πνευματικῶς διανοεῖσθαι περὶ τοῦ Θεοῦ· οὕτω καὶ ὁ προφήτης θεωρῶν τὸν Λόγον τὸν γενόμενον σὰρκα εἶρηκε· «Πνεῦμα προσώπου ἡμῶν Χριστὸς Κύριος·» ἵνα μὴ ἐκ τοῦ φαινομένου νομίση τις ἄνθρωπον ψιλὸν εἶναι τὸν Κύριον, ἀλλὰ καὶ Πνεῦμα ἀκούων, γινώσκῃ Θεὸν εἶναι τὸν ἐν σώματι ὄντα. Ἐκότερον οὖν δῆλον ἂν εἴη λοιπὸν, ὅτι ὁ τὸν Κύριον ὁρῶν τὰ περὶ ἑαυτοῦ διαλεγόμενον, ἐὰν μὲν τὰ σωματικὰ αὐτοῦ μόνον βλέπων, καὶ μὴ πιστεύων λέγοι· «Πόθεν τούτῳ ἡ σοφία αὕτη;» ἀμαρτάνει μὲν, καὶ ὡς εἰς Υἱὸν ἀνθρώπου βλασφημεῖ· ἀλλ' ὁ 26.669 ὁρῶν αὐτοῦ τὰ ἔργα τὰ Πνεύματι ἀγίῳ γινόμενα, καὶ λέγων τὸν τοιαῦτα ποιοῦντα μὴ εἶναι Θεὸν καὶ τοῦ Θεοῦ Υἱὸν, ἀλλὰ τῷ Βεελζεβούλ αὐτὰ ἐπιγράφων, φανερῶς βλασφημεῖ, ἀρνούμενος αὐτοῦ τὴν θεότητα. Καὶ γὰρ καὶ ἐν τῷ εὐαγγελικῷ ῥητῷ, καθὰ πολλακίς εἴρηται, λέγων, «Υἱὸν ἀνθρώπου,» τὸ κατὰ σάρκα καὶ ἀνθρώπινον αὐτοῦ δείκνυσιν· ἵνα, «τὸ Πνεῦμα» λέγων, δηλώσῃ αὐτοῦ εἶναι τὸ ἅγιον Πνεῦμα, ἐν ᾧ τὰ πάντα εἰργάζετο. Ὅθεν τὰ μὲν ἔργα ποιῶν ἔλεγεν· «Εἰ ἐμοὶ μὴ πιστεύετε, κἂν τοῖς ἔργοις μου πιστεύετε, ἵνα γνῶτε, ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ Πατρὶ, καὶ ὁ Πατὴρ ἐν ἐμοί.» Μέλλων δὲ ἑαυτὸν σωματικῶς προσφέρειν ὑπὲρ ἡμῶν, ὅπηνίκα δι' αὐτὸ τοῦτο ἀνέβη εἰς Ἱερουσαλήμ, ἔλεγε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· «Καθ' εὐδεται τὸ λοιπὸν, καὶ ἀναπαύεσθε· ἰδοὺ γὰρ ἤγγικεν ἡ ὥρα, καὶ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται εἰς χεῖρας ἀμαρτωλῶν·» τὰ μὲν γὰρ ἔργα Θεὸν ἀληθινὸν αὐτὸν ἐποίει πιστεύεσθαι· ὁ δὲ

θάνατος ἐδείκνυεν αὐτὸν ἀληθῶς ἔχοντα σῶμα. Διὸ εἰκότως Υἱὸν ἀνθρώπου που ἔλεγε τὸν παραδιδόμενον· ὁ Λόγος γὰρ, ἀθάνατος καὶ ἄψαυστος ἐστὶ, καὶ αὐτοζωὴ τυγχάνει ὢν. Ἄλλ' οὔτε τούτοις ἐπίστευον οἱ Φαρισαῖοι, οὔτε ἂ ἐποίουν τούτων οἱ υἱοί, βλέπειν ἐβούλοντο· ὅθεν ἡρέμα πάλιν αὐτοὺς ὁ Κύριος ἐλέγχει λέγων· «Εἰ ἐν Βεελ ζεβούλ ἐγὼ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, οἱ υἱοὶ ὑμῶν ἐν τίνι ἐκβάλλουσιν; Διὰ τοῦτο αὐτοὶ ὑμῶν κριταὶ ἔσονται· εἰ δὲ ἐν Πνεύματι Θεοῦ ἐγὼ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, ἄρα ἔφθασεν ἐφ' ὑμᾶς ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ.» Καὶ ὧδε δὲ «ἐν Πνεύματι Θεοῦ» ἔλεγεν, οὐχ ὡς ἐλάττων ὢν τοῦ Πνεύματος, οὐδὲ ὡς τοῦ Πνεύματος αὐτὰ ἐνεργοῦντος ἐν αὐτῷ, ἀλλ' ἵνα πάλιν δηλώσῃ, ὅτι αὐτὸς, Λόγος ὢν τοῦ Θεοῦ, αὐτὸς διὰ τοῦ Πνεύματος ἐνεργεῖ τὰ πάντα, καὶ διδάξῃ τοὺς ἀκούοντας, ὅτι ὅσω τὰ τοῦ Πνεύματος ἔργα τῷ Βεελ ζεβούλ ἀνατιθέασιν, τοσοῦτω τὸν χορηγοῦντα τὸ Πνεῦμα δυσφημοῦσι· καὶ γὰρ καὶ τοῦτο λέγων, δεῖ κνυσιν, ὅτι μὴ ἀγνοοῦντες, ἀλλ' ἐκόντες εἰς τὴν τοιαύτην ἀναπόδραστον βλασφημίαν ἑαυτοὺς περιπεῖρουσι. Καὶ οὐκ αἰσχύνονται· καίτοι γινώσκοντες τὰ τοιαῦτα ἔργα ὄντα τοῦ Θεοῦ, ὅτι τῷ Βεελζεβούλ πνεύματος ἔλεγον γίνεσθαι ταῦτα. 26.672 Πῶς οὖν, ταῦτα τολμῶντες, ἔτι δύνανται τοὺς Ἕλληνας αἰτιᾶσθαι, πλάττοντας εἰδῶλα, καὶ θεοὺς ὀνομάζοντας αὐτά; Ὅμοια γὰρ καὶ τὰ αὐτῶν τῆς ἐκείνων μανίας· ἢ τάχα καὶ μείζονα τὰ τούτων τολμήματα τυγχάνει ὄντα· ὅτι, καίπερ νόμον περὶ τούτου λαβόντες, διὰ τῆς παραβάσεως τοῦ νόμου τὸν Θεὸν ἠτίμασαν. Τί δὲ τοιαῦτα βλασφημοῦντες ποιήσουσιν, ὅταν ἀναγινώσκωσι τὸν προφήτην Ἡσαΐαν, καὶ ἀκούσωσι, τὰ σημεῖα τῆς τοῦ Χριστοῦ παρουσίας εἶναι τυφλῶν ἀνάβλεψιν, χωλῶν περίπατον, ἀλάλων λαλιάν, νεκρῶν ἀνάστασιν, λεπρῶν θεραπείαν, καὶ κωφῶν ἀκοῆς ἀνοιξιν; ἄρα γὰρ καὶ τούτων τίνα θελήσουσιν εἶναι τὸν ποιητήν; Τὸν μὲν γὰρ Θεὸν λέγοντες, ἑαυτοὺς διελέγξουσιν ἀσεβήσαντας εἰς τὸν Κύριον· ἂν γὰρ ὁ προφήτης προβλέπων εἴρηκε, ταῦτα παρῶν αὐτὸς ὁ Κύριος ποιήκεν· ἐὰν δὲ, ὡς προπετεῖα προληφθέντες, τολμήσωσιν εἰπεῖν κάκεῖνα ἐν τῷ Βεελζεβούλ γίνεσθαι, φοβοῦμαι μὴ, κατ' ὀλίγον ἐν ἀσεβείᾳ προκόπτοντες, καὶ ἀναγινώσκοντες· «Τίς ἔδωκε στόμα ἀνθρώπῳ; Καὶ τίς ἐποίησε δύσκωφον καὶ κωφόν, βλέποντα καὶ τυφλόν;» καὶ τὰ ὅμοια τούτοις, μανέντες πάλιν εἴπωσι τοῦ Βεελζεβούλ εἶναι καὶ ταύτας τὰς φωνάς. Ὡ γὰρ τὴν τοῦ ἀναβλέπειν χάριν διδώσιν, τούτῳ καὶ τὴν τοῦ μὴ βλέπειν αἰτίαν αὐτοὺς ἀνάγκη διδόναι· ἀμφοτέρω γὰρ τὸν αὐτὸν ποιεῖν εἴρηκεν ὁ Λόγος. Πάντως δὲ τοῦτο λέγοντες, φρονήσουσιν ποτε καὶ δημιουργὸν εἶναι τὸν Βεελ ζεβούλ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως· τοῦ γὰρ ποιῶντος ἐστὶν ἔχειν καὶ τὴν τῶν γινομένων ἐξουσίαν. Τοῦ γὰρ Μωϋσέως εἰρηκότος· «Ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν·» καὶ, «ἐν εἰκόνι Θεοῦ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον·» καὶ Δανιὴλ παρ' ῥησιάζεται τῷ Δαρείῳ λέγων· «Οὐ σέβομαι εἰδῶλα χειροποίητα, ἀλλὰ ζῶντα Θεὸν τὸν κτίσαντα τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, καὶ ἔχοντα πάσης σαρκὸς κυρείαν·» εἰ μὴ ἄρα πάλιν μεταβαλλόμενοι λέγοιεν τὸ μὲν μὴ βλέπειν καὶ χωλεύειν, καὶ τὰ ἄλλα πάθη ἐξ ἐπιτιμίας τοῦ δημιουργοῦ γίνεσθαι· τὴν δὲ λύσιν τούτων καὶ τὴν εἰς τοὺς πάσχοντας εὐεργεσίαν τὸν Βεελζεβούλ ἐργάζεσθαι. Ἄλλὰ τοῦτο κἂν ἐξετάξω, λίαν εὐηθὲς ἐστὶ. Μαινομένων γὰρ καὶ πλέον παρεξοστήκτων ἐστὶν ἡ τοιαύτη μετὰ ἀσεβείας μωρολογία· ὅτι μὴδὲ τὰ κρείττονα κατὰ σύγκρισιν τῷ Θεῷ, ἀλλὰ τῷ Βεελζεβούλ διδώσιν οἱ παράφρονες. Καὶ γὰρ οὐ μέλει τούτοις λυμαίνεσθαι τῶν θείων Γραφῶν τὰ δόγματα, ἵνα μόνον ἀρνήσωνται τὴν τοῦ Χριστοῦ παρουσίαν. 26.673 Ἔδει δὲ τοὺς πονηροὺς ἢ μὴδὲ ἐκ τῶν σωματικῶν ἐξουθενεῖν αὐτοὺς ὡς ἄνθρωπον τὸν Κύριον, ἢ δηλονότι καὶ ἐκ τῶν ἔργων Θεὸν αὐτὸν ὁμολογεῖν ἀληθινόν. Ἄλλὰ πάντα διεστραμμένως ἔπραττον· ἄνθρωπον μὲν βλέποντες, ὡς ἀνθρώπῳ ἐλοιδόρουντο· ἔργα δὲ θεϊκὰ θεωροῦντες, ἠρνοῦντο τὴν θεότητα, καὶ

προσέτρεχον τῷ διαβόλῳ, οἰόμενοι, ὅτι, ταῦτα τολμῶντες, διαδράναι δυνήσονται, ὥστε μὴ κριθῆναι παρ' αὐτοῦ τοῦ ὑβρίζομένου παρ' αὐτῶν Λόγου. Οἱ μὲν οὖν ἑπαοῖδοι, καὶ μάγοι, καὶ φαρμακοὶ τοῦ Φαραῶ, καίτοι πλεῖστα ἐπιχειρήσαντες, ὅμως βλέποντες τὰ διὰ Μωσέως σημεῖα, καθυφῆκαν, καὶ νῶτα δεδώκασι, λέγοντες δάκτυλον εἶναι Θεοῦ τὸν ταῦτα ποιοῦντα· οἱ δὲ Φαρισαῖοι καὶ οἱ γραμματεῖς, ὄλην τὴν χεῖρα τοῦ Θεοῦ βλέποντες ἐργάζο μένην, καὶ πλείονα καὶ μείζονα θεωροῦντες ἐκείνων τὰ δι' αὐτοῦ τοῦ Σωτῆρος γινόμενα, τὸν Βεελζεβούλ ἔλεγον ταῦτα ποιεῖν, ὃν καὶ οἱ μάγοι, καίτοι ἴδιον αὐτῶν ὄντα, ὅμως ὠμολόγουν μὴ δύνασθαι μηδὲ τὰ τούτων ἐλάττονα ποιεῖν. Τίς οὖν ὑπερβολὴ τῆς τούτων μανίας εἶπεῖν; ἢ τίς, ὡς εἴρηκεν ὁ προφήτης, ὁμοιωσαί τι ταῖς τούτων ἀσεβείαις δυνήσεται; Ἐδικαίωσαν γὰρ ἐξ ἑαυτῶν καὶ Σοδομίτας· καὶ νενικήκασι μὲν τὴν Ἑλλήνων ἀγνωσίαν, ὑπερβάλλουσι δὲ καὶ τῶν μάγων τοῦ Φαραῶ τὴν ἀλογίαν, καὶ πρὸς μόνους τοὺς Ἀρειομανίας ἔχουσι τὴν σύγκρισιν, ἀλλήλοις εἰς τὴν αὐτὴν ἀσέβειαν συμπίπτοντες. Ἰουδαῖοι μὲν γὰρ βλέποντες διὰ τοῦ Υἱοῦ τὰ τοῦ Πατρὸς ἔργα, τῷ Βεελζεβούλ ἀνατιθέασιν αὐτά· Ἀρειανοὶ δὲ, καὶ αὐτοὶ τὰ αὐτὰ βλέποντες ἔργα, τοῖς κτίσμασι συναριθμοῦσι τὸν ταῦτα ποιοῦντα Κύριον, φάσκοντες ἐξ οὐκ ὄντων αὐτὸν εἶναι· καὶ, οὐκ ἦν, πρὶν γένηται· Καὶ οἱ μὲν Φαρισαῖοι θεωροῦντες τὸν Κύριον ἐν σώματι διεγόγγυζον λέγοντες· «Διὰ τί σὺ, ἄνθρωπος ὢν, ποιεῖς σεαυτὸν Θεόν;» οἱ δὲ Χριστομάχοι, βλέποντες αὐτὸν πάσχοντα καὶ κοιμώμενον, βλασφημοῦσι λέγοντες· Ὁ ταῦτα ὑπομένων οὐ δύναται Θεὸς ἀληθινὸς καὶ ὁμοούσιος εἶναι τοῦ Πατρὸς. Καὶ ὅλως ἂν τις ἐξετάζειν ἐκ παραλλήλου βούλοιο τὰς ἀμφοτέρων κακονοίας, εὐρήσει, καθὰ προεῖπον, εἰς τὴν κοιλάδα τῆς ἀλυκῆς παροινίας συμπίπτοντας αὐτοὺς ἀλλήλοις. 26.676 Διὰ τοῦτο γὰρ ἀκείνοις καὶ τούτοις ἀσύγγνωστον ἔσσεσθαι τὴν ἐπὶ τοῖς τοιοῦτοις τιμωρίαν ὁ Κύριος ἀπεφήνατο λέγων· «Ὅς δ' ἂν εἴπη κατὰ τοῦ Πνεύματος τοῦ ἁγίου, οὐκ ἀφεθήσεται αὐτῷ οὔτε ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ, οὔτε ἐν τῷ μέλλοντι.» Καὶ εἰκότως γε· ὁ γὰρ ἀρνούμενος τὸν Υἱὸν, τίνα παρακαλῶν, ἰλασμόν δυνήσεται ἔχειν; ἢ ποίαν ζωὴν, ἢ ἀνάπαυσιν προσδοκήσει, ὁ ἀπωσάμενος τὸν λέγοντα· «Ἐγὼ εἰμι ἡ ζωή;» καὶ, «Δεῦτε πρὸς μὲ, πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι, κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς;» Τούτων δὲ οὕτω διδόντων δίκας, δῆλον ἂν εἴη, ὡς οἱ εὐσεβοῦντες εἰς τὸν Χριστὸν, καὶ τὸ κατὰ σάρκα καὶ τὸ κατὰ Πνεῦμα προσκυνοῦντες αὐτοῦ, καὶ μήτε Υἱὸν Θεοῦ αὐτὸν ἀγνοοῦντες, μήτε ὅτι καὶ Υἱὸς ἀνθρώπου γέγονεν ἀρνούμενοι· ἀλλὰ καὶ πιστεύοντες, ὅτι «Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος,» καὶ, «ὁ Λόγος σὰρξ ἐγένετο,» βασιλεύσουσιν αἰωνίως ἐν τοῖς οὐρανοῖς κατὰ τὰς ἀγίας ἐπαγγελίας αὐτοῦ τοῦ Κυρίου καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ λέγοντος· «Ἀπελεύσονται μὲν ἐκεῖνοι εἰς κόλασιν αἰώνιον, οἱ δὲ δίκαιοι εἰς ζωὴν αἰώνιον.» Ταῦτά σοι συντόμως, ἐξ ὧν ἔμαθον, ἔγραψα. Σὺ δὲ μὴ ὡς τελείαν διδασκαλίαν, ἀλλὰ μόνην ἀφορμὴν ταῦτα παρ' ἐμοῦ λάμβανε· καὶ λοιπὸν σαυτῷ τὴν ἀκριβεστέραν διάνοιαν ἔκ τε τοῦ εὐαγγελικοῦ ῥητοῦ καὶ τῶν Ψαλμῶν ἀναλαμβάνων, δέσμευε τὰ τῆς ἀληθείας δράγματα· ἵνα καὶ, σοῦ ταῦτα φέροντος, εἴπωσιν οἱ λέγοντες· «Ἐρχόμενοι δὲ ἤξουσιν ἐν ἀγαλλιάσει, αἴροντες τὰ δράγματα αὐτῶν,» ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ Πατρὶ ἅμα τῷ ἁγίῳ Πνεύματι ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.